

"Modanın Son Halkası Meslek Yasası"

Bülent Tanık
TMMOB Eski Başkanı

Bir furyadır gidiyor... Mühendisler, mimarlar, şehir plancıları ve diğerleri, hepsi de kendi meslek yasasını çıkart- (tır)ma peşinde. Toplum yararına meslek icra edebilmenin ön şartı olduğu ileri sürülen bu yasaların, TC Kanunlar "Külliyesinde olmadığı birdenbire keşfedildi (!).

Bu olağanüstü keşif ve asırlık eksiklik, doğal olarak saptayıcıları tarafından giderilmeye çalışılıyor! Ama bir türlü giderilemiyor.! Ah şu meslek bir tanımlanabilse... Şöyle güzel elde edilebilse...İlgili Sayın Bakan da inandırılabilse. Her şey ne kolay olacak.

Mesleği tanımlar tanımlamaz, sınırlar çizilecek; kim içerde, kim dışarda, çocuklar bile anlayacak. Hele bu bir de kanun haline getirildi mi. Değme keyfe! Kentler düzenli, yapılar sağlam ve estetik, yatırımlar yerinde (meselâ diyorum) madenler verimli işletilecek! Hasılı meslekle ilgili tüm sorunlar bir anda çözülecek. Meslektaşlar "kanun güvencesinde" halkın hizmetinde olacak, toplum yararına çalışacak...

"Uygurlık tarihi kadar soylu, temel ve gerçek olan mesleğin ikinci kuşaktan değerli uygulayıcılarının, "bilinçle" merak ettikleri, mesleğin uygulanmasının tarih boyunca oluşmuş evrensel yöntem, gelenek ve gerekleri, çağdaş gereksinimlere uygun, ileri dünyaya entegrasyonu sağlayacak "meslek yasası" ve onunla birlikte gerçekleşecek yeni bir "meslekî düzen" ile sağlanacak." İşte bütün mesele ve çözüm! Bir Oda'nın koskoca bir şubesinin hazırladığı "Meslek Yasası" adlı koca kitap böyle cümlelerle başlıyor.

Bu "ulvî" ve "tutmuraklı" yaklaşım şiddetli bir bulaşma gücüne sahip. Soylu ve eski (!) olan kendini yeniden tanımlamaya girişti mi "soysuz" ve yeni olan boş mu dursun...

Bu durumda, sanırım önce şu sorulara yanıt aramak yerinde olur: Mühendislik-mimarlık mesleklerinin özel dalları ve disiplinleri için meslek yasası yapılabilir mi? Yapılabilirse neye, niçin, hangi amaçla, kime karşı, kim(ler) tarafından yapılmalıdır? Böyle

bir yasa neler içerebilir?

Bu konuda, önceki yasa deneyimleri yol gösterici olabilir. Mühendislik ve mimarlık alanına ilişkin, cumhuriyet dönemine ait bilinen ilk düzenleme 1927 tarihli. Bazı meslek ve sanatların yabancılar tarafından Türkiye'de icrasını men eden bu kanun, mühendislik ve mimarlığı, marangozluğu, tuz satıcılığını ve diğer pek çok bildik mesleğin yabancılarla yapımını yasaklıyor. Amaç açık; yabancıların "icra-i san'af'ını önlemek. Düzenleme ona uygun.

Daha sonra, 1934'de ilk 3077 Sayılı Mühendislik Mimarlık Hakkında Kanun ve 1938'de de bugüne kadar ayakta kalan ikinci düzenleme gündeme geliyor. 3458 sayılı bu yasayla, mühendislik ve mimarlık meslekleri, özel bir eğitimi gerektiren meslekler olarak kabul ediliyor. Zorunlu üniversite eğitiminin yabancı okullarda alınması halinde uygulanacak yöntem yasadaki ayrıca belirleniyor.

mEÉÉÉmmEÉÉÉmEÉÉÉÉÉÉÉÉmEÉÉÉÉm

Üniversitenin...diploma unvanı verirken bıraktığı izlenimler...yüksek öğretim planlaması ve diploma unvanı çalışmalarında TMMOB'nin daha aktif katılımını aramak giderek artan bir önem taşıyor.

12 maddelik 3458 Sayılı Yasa, TC sınırları içinde mühendislik ve mimarlık unvan ve yetkisi ile çalışmak isteyenleri yetki belgesi ile tarif ediyor. Bu belge diploma veya denklik belgesi biçiminde olabiliyor. Böylece mühendis-mimar, yüksek mühendis, yüksek mimar ve hatta doktor unvanlı meslek elemanları, eğitimleri uyarınca belgeleniyor. Bu belgeye sahip olmayanlar unvan kullanımından men ediliyor; bunları çalıştıranları bile cezalandıracak hükümler getiriliyor.

Yasa, meslek elemanlarının kamuda ve özelde çalışma konumlarını da belirliyor ve öğretim görevlilerini, özel çalışma dünyasından uzak tutmayan düzenlemeler getiriliyor.

Ama, uzmanlık dallarının içerik ve sınırlarıyla mesleği tarif etme işine

girişilmiyor. Ya da bu konu üniversitenin karar ve sorumluluğuna bırakılıyor. Üniversite, üniversite; meclis de meclisken; kimse, mühendislik gibi uzmanlık gerektiren ve hızlı değişen bir kavramın tanımını politikacıdan beklemiyor. 1954 tarihli TMMOB Yasası ise, gerekli eğitimden geçmiş meslek adamlarının alanda yetkili olmalarını güvence altına almayı hedefleyen, bu amaçla onları örgütleyen ve alandaki gelişmeleri gözeterek iç düzenlemeleri mühendislere bırakan bir çerçevede kurgulanmış. Mesleğin tarifini yapmaya girişmek yerine, uzmanlıkdaki değişimin örgütlenmeye nasıl yansıtacağını, Oda kurma yetkisini, TMMOB genel kurullarına yani meslek mensuplarının kendisine bırakmış. Üniversitenin güvenilirliğini yitirmesi, diploma unvanı verirken bıraktığı izlenimler, diplomaya ve kurumsal eğitime bağlı mesleklerde yasaları zaman zaman haklı da kılmıyor değil! Bu yüzden yüksek öğretim planlaması ve diploma unvanı çalışmalarında, TMMOB'nin daha aktif katılımını aramak giderek artan bir önem taşıyor. Piyasa için olduğu kadar, üniversitenin kendi için de emrivakiler taşıyan sürpriz unvanlar, doğal olarak meslek adamlarında kendilerini güvence altına alacak yasa arayışları kışkırtıcı oluyor.

1938 ve 1954 Yasaları, mühendislik ve mimarlık mesleklerini bu genellikle-riyle bile tanımlayıp dış konturlarını belirli bir resme, bir haritaya dönüştürmüyor. Bunu bilemedikleri, yapamadıkları için değil, mesleğin bilim ve teknolojideki hızlı gelişmelere bağlı hızlı değişimine, hızlı ayrışma ve yenden birleşme süreçlerine saygı gösterdikleri için yapmıyorlar. Gelişen işbölümü sürecinin ortaya çıkardığı ve birbirini tamamlayan yeni uzmanlık dallarının önünü tıkamamak ve toplumun gereksindirdiği dinamizmi yasa durağanlığı ile dondurmamak için yapmıyorlar.

Sonuç olarak, daha genel ve daha tartışmasız olan ve değişikliğe daha az uğrayan mühendislik-mimarlık meslek kavramını bile yasa metni haline getirmenin güçlüğü ortadayken, hergün yeniden tanımlanan, sürekli parçalara ayrılan, yeni dallar yaratan bu mesleğin dallarını yasalılaştırmak, toplumsal dinamizmi dondurmaya çalışmaktan, kardeş mesleklerle karşı kendi alanını pekiştirme çabasından öte geçmez.

TMMOB YENİDEN BAŞLAMA NOKTASINDA (MI?)

H. Cengiz TÜRKSOY
Şehir Plancıları
Odası Genel Başkanı
TMMOB II. Başkanı

H.Cengiz TÜRKSOY, 1952 yılında Nazilli'de doğdu, ilk ve orta öğrenimini Türkiye'nin çeşitli kentlerinde sürdürdü ve Çankaya Lisesi'ni bitirdiği 1971 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesine girdi. Şehircilik Bölümü'nden 1978 yılında mezun oldu. Aynı yıl başladığı yüksek lisans öğrenimini 1983 yılında verdiği "GECEKONDU YASASI UYGULAMA SORUNLARI" başlıklı teziyle bitirdi.

1978-1980 yılları arasında Köy işleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nda planlama uzmanı olarak çalıştı. 1980 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na (eski adıyla İmar ve İskan Bakanlığı) geçti. Halen bu Bakanlık'ta şehir plancısı olarak görev yapmaktadır.

1992 yılı şubat ayında toplanan ŞPO 17. Genel Kurulu'nda Yönetim Kurulu 'na seçilen H. Cengiz TÜRKSOY, görev dağılımında genel başkanlığa getirildi. Aynı yıl Mayıs ayında toplanan Genel Kurul'da TMMOB Yönetim Kurulu üyeliğine de seçilen H.Cengiz TÜRKSOY, yapılan ilk Yönetim Kurulu toplantısında, TMMOB II. Başkanı oldu.

H.Cengiz TÜRKSOY'un kent planlama, kentleşme, kent plancılığı, gecekondu sorunu, imar hukuku ve yerel yönetimler konularında, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış makale, röportaj ve yazıları vardır. TRT'de yayınlanan "Damlar" ve "Ankara" programlarında metin yazarı

27 Ocak 1994 tarihinde TMMOB 40 yaşını doldurdu. Geçen 40 yıla bakıldığında, ülkemizdeki dönüşümlere koşut olarak TMMOB'de de çeşitli değişimler yaşandığı ve görülen pek çok çalkantıya karşın, bugünlere başarıyla gelindiği gözleniyor.

Kurulduğu 1954 yılında, devletin yan kuruluşlarından birisi olarak görülen TMMOB, 1960'ların ortalarında yaşadığı kimlik değişimiyle bağımsız bir meslekî ve demokratik örgüt olma yoluna girmiştir. Bu süreç 1970'li yıllar boyunca da sürmüş ve 1980'lere gelindiğinde TMMOB, görüşleriyle kamuoyunu etkileyen saygın bir kuruluş olarak hak ettiği yeri almıştır. Bu nedenle 12 Eylül yönetimi, tüm sivil toplum örgütlerine yaptığı gibi, TMMOB'ye de el atmış; 19 Nisan 1983 ve 6 Eylül 1983 tarihlerinde çıkarılan

Lonca tipi örgütlenmenin dar kalıpları içinde kendi "beyliklerini" oluşturma düşleri kuran kimi çevreler, TMMOB birlikteliğinin dışına çıkmaya çabalyorlar.

66 ve 85 Sayılı K H Kararnamelerle onu etkisizleştirmeye çalışmıştır. Bu çabalara karşın, TMMOB ayakta kalmayı başarmış, birikimlerinin ve geleneklerinin belirlediği yurtseverlik çizgisinden ödün vermemiştir.

1954 yılında, toplam 6821 üyesi aynı yıl içinde oluşturulan 10 odası olan TMMOB, her geçen yıl nicel olarak da büyümüş, 80'lerin başında 18 odası ve bu odalara kayıtlı 100.000'i aşkın üyesi ile toplumun içinde kök salmış, güçlü bir örgüt niteliği kazanmıştır.

6235 sayılı Yasa'da, 66 ve 85 sayılı K H Kararnamelerle yapılan değişikliklerden birisiyle, kamuda çalışan mühendis, mimar ve şehir

plancılarının oda üyesi olma zorunluluğu kaldırılarak, TMMOB'nin kamuda çalışan bu üyelerinin de örgütü olma özelliğinin yok edilmesi amaçlanmıştır. Ancak Yasa'da yapılan bu değişiklik beklenen sonucu vermemiş ve TMMOB'nin büyümesi durdurulmamıştır. Bugün, 21 Odası ve 200.000'e yaklaşan üye sayısı ile TMMOB, yine ülkemizin en büyük sivil toplum örgütlerinden birisidir.

Görüldüğü gibi, TMMOB'ye dışardan yöneltilen saldırılar, dönemsel sancılar yaratsa da, onu etkisizleştirememiştir.

TMMOB, şimdi de sancılı bir dönemden geçiyor. Ancak bu kez sancının kaynağı içimizde. Lonca tipi örgütlenmenin dar kalıpları içinde kendi "beyliklerini" oluşturma düşleri kuran kimi çevreler, TMMOB birlikteliğinin dışına çıkmaya çabalyorlar. Bu çabalarında bir başarılı olsalar, daha neler yapacaklar! Örneğin, üniversiteyi bitiren ve aldığı diploma ile kazandığı hak ve yetkileri kullanmak isteyen genç, önce bu çevrelerin yanında ucuz işgücü olarak çalışıp onların olurusunu alacak. Onlar eğer "icazet" verilerse, mesleğini özgürce uygulayabilecek. Belki "Peştemal Kuşanma Törenleri" bile yapılacak!

TMMOB birlikteliği bugüne değin böylesi bir sancı yaşamadı. Temelinde, çıkar ilişkileri yatan bu sancının doğru tanımlanması ve bu tehlikeli yaklaşımların tüm mühendis, mimar ve şehir plancıları kitlesine anlatılması gerekiyor.

Halkımız bizlerden, böylesine anlamsız çıkar kavgaları beklemiyor. Ülkemiz her geçen gün, hiç hak etmediği bir karanlığa doğru sürükleniyor. Bu gidişe "dur" diyebilmek için ülke sorunlarına duyarlı her kesimin çok güçlü olması gerek. Gücün kaynağı birlikteliktir; bölünmede, parçalanmada değil.

Kendilerini başka yere koyanlar, istedikleri yerde bulunabilirler. TMMOB birlikteliği buna engel değildir. Başka bir örgütlülük altın-

da da bulunabilmek için TMMOB'nin parçalanması gerekmiyor.

TMMOB, bugün yeniden başlama noktasındadır.

"Yeniden başlanacak olan nedir" sorusunun yanıtı aranırken, 40 yılın birikimi ve bu sürede oluşan geleneklerimiz bize yol göstermelidir.

TMMOB, içinde barındırdığı 21 meslek odasında toplanmış 50' ye yakın meslek disiplininin gelen üyeleriyle, bilimin her alanında eğitim görmüş insanlardan oluşan bir örgüttür. Bu niteliği, ona ülkenin her sorunuyla ilgili görüş bildirme ayrıcalığı kazandırırken, aynı zamanda kamuoyunu aydınlatma görevi veriyor.

Son birkaç yılda dünya hızla değişmiş; bu değişimin etkileri ülkemizde de görülmüştür. Yaşanan bu değişimler TMMOB'ye çok yeni görevler yüklemektedir. Ancak, örgütümüzden beklenen çalışmaların var olan örgüt yapıyla gerçekleştirilebilmesi kolay değildir.

Bilindiği gibi, her örgüt varılmak istenen amaca yönelik olarak biçimlendirilir. Oysa TMMOB'nin bugünkü biçimlenişini düzenleyen Yasa'nın 1954 kurgusunda belirlenen amaç ve öncelikler geçen 40 yıl içinde çok değişmiştir. Nitekim, bu değişikliğin baskısı altında yetersizliği anlaşılan örgüt yapısındaki eksikliklerin giderilmesi için TMMOB yönetimleri çeşitli yollar aramışlar ve İl Koordinasyon Kurulları, İşyeri Temsilcilikleri, Danışma Kurulları gibi oluşumlar yaratmışlardır. TMMOB, ülke düzeyinde en geniş örgütlenme potansiyeline sahip kuruluşlardan birisidir. Nerede mühendis, mimar, şehir plancısı varsa TMMOB orada örgütlenebilmelidir. Bunun için, herşeyden önce üyelerinin tümünü kucaklayacak bir örgütlenmeyi sağlamamız gerekiyor. Bugün, ne yazık ki, bu anlayışın yerleştirilebildiğini söyleyemiyoruz.

Neden böyle bir örgütlenme gerekiyor?

Son 15 yılda ülkemizde yaşanan;

kronik enflasyonun yarattığı yoksullaşma, işsizlik; her geçen gün tırmanan terör; yıllardır halkı aldatma temeline dayalı olarak sürdürülen politikalar; artık gizlenemeyen yolsuzluklar; hak arama yollarındaki tıkanıklıklar; geç işleyen ya da hiç işlemeyen adalet mekanizması; kayırmacılık; köşe dönücülük; ahlakî değerlerdeki aşınma ve hepsinden önemlisi, bütün bu olumsuzluklara karşın gittikçe yayılan ve artık yadırganmayan duyarsızlık, insanlarımızın umarsız bir "yarın" endişesine kapılmasına yol açmıştır. Bütün bunların hiçbirisi bizlerin dışında değildir. Her birisi, herhangi bir ülkeyi yıllarca uğraştırabilecek denli ciddi olan bu sorunların ortadan kaldırılmasının yolu örgütlü toplum olmaktan geçmektedir.

21 odamızda toplanan 50' ye yakın meslek disiplini besleyen bilim dünyası içinde kalınarak ülkemizin bütün sorunlarına çözüm bulunabilir. Yeter ki, olaylara, olgulara ve sorunlara bu yoldan yaklaşılsın.

İşte bunun için, ülkemizin en büyük demokratik meslek kuruluşu olan TMMOB, 'bütün üyeleriyle sıcak bağlar kuran, her üyesinin görüş, düşünce ve önerilerine açık; ülke sorunlarının çözümü; halkımızın mutluluğu ve refahını birinci öncelikli kabul eden politikalar demeti oluşturmaya yönelik bir platform olmalıdır.

1954 yılı koşullarında oluşturulan örgüt yapısıyla ve bu yapının eksikliklerinden yararlanan başına buyruk kimi birim ve oda yönetimleriyle bu platformu gerçekleştirmek bugün için olası görünmüyor.

Bir yandan kamu gücünü elinde tutanların kendilerine hasım bir kuruluş gibi gördükleri TMMOB'yi işlevsizleştirme çabaları, bir yandan da içimizdeki kimi çevrelerin TMMOB birlikteliğini yadsıyan tutumları aynı noktada buluşmakta ve ülkemizin en nitelikli kuruluşlarından olan örgütümüz güç yitirmektedir.

Özetlersek; bugün öncelikle ele alınıp çalışması gereken iki temel konu olduğu görülüyor:

1. Değişen dünya ve ülke koşullarına uygun olarak, TMMOB'yi katılımcı, demokratik, etkin ve güçlü bir örgüt durumuna getirmek. Bunun için de nerede üyemiz varsa orada örgütlenebilecek biçimde bir örgütlenme modeli yaratmak.

2. TMMOB'yi güçsüzleştiren her türlü girişime, her türlü yapay tartışmaya ve her türlü kışkırtmaya karşı olmak ve bugün var olan bu yöndeki çabaların gerçek niteliğini tüm üyelerimize anlatmak.

Bu çalışmalarda elde edilecek başarı, TMMOB'nin gelecek 40 yıllardaki konumunu belirleyecektir.

TMMOB ÜZERİNE

Nur dođan ÖZKAYA
TMMOB Mimarlar
Odası Eski Başkanı

1938 yılında İstanbul'da doğdum. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdim. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden ayrılıp Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nden mezun oldum.

Doğu Marmara Bölge Planlama Projesi'nde, çeşitli şantiyelerde çalıştım. 1964'te, Halk Konutları Standartları için Mimarlar Odası çalışmalarına katıldım.

İstanbul Şubesi'nde Yönetim Kurulu Üyesi, Sekreter, Sayman, Başkan olarak bulundum. Oda Merkezi Denetçiliği ve Merkez Yönetim Kurulu'nda, İl Başkan ve Başkan olarak görev yaptım. Mesleğimi, serbest olarak tasarım ve uygulama alanında mimar müteahhit olarak, 1968'den bu yana sürdürüyorum.

Bugün Türkiye'de, mimarlar ve mühendisler 3458 Sayılı Yasa'nın verdiği yetkiyle imza atarlar. 1938 tarihli 11 maddelik bu yasa, kişilerin aldığı diplomaya imza yetkisi tanır. Hep imzadan söz ediyorum. Çünkü yasada, mimarlık ve mühendislikle ilgili bir tanım, yetki ve sorumluluklar yoktur. 7. maddesi "istihdam olunamazlar, bu imzalarla sanat icra edemezler" demektir. Gün 1938, Dünya, Türkiye, teknoloji, mühendislik ve mimarlık bugünden çok farklıdır. Mühendis ve mimar sayısı ise binin altındadır... 1950 sonrası yönetim değişikliği ile sanayi toplumu olma kararı, kentlere göçü başlatır, işte bu yıllarda, TMMOB ve imar yasaları çıkar.

6235 Sayılı TMMOB Yasası, 1954 yılında, meslek yapmaya yetkili mühendis ve mimarları teşkilat içinde toplamak, her ihtisasa bir Oda kurmak amacıyla örgütlenmesini

sağlamak için hazırlanmıştır. Önce birlik, ardından 8 Oda kuruldu. Bugün 21 Oda var. Yeterli sayıya ulaştığında 23 Oda daha kurulacak. Kurulduğunda, meslektaş Odaları ve onların birliği niteliğinde olan kuruluş, günümüzde meslek Odaları'na dönüşmek ve TMMOB'nin de Meslek Odaları Birliği statüsüne geçmesi gerekmektedir. Ne eski kurulanlar, ne de yeni kurulan odaların mesleki tanımları yetki ve görevlendirilmele-ri yapılmadan Odalar kurulmaktadır. İhtisaslar, ilgi ve yetki alanları belirsiz olduğundan meslek ve meslektaşlar arası ihtisas ayrımı sorunları ortaya çıkmaktadır. TMMOB bugüne kadar bu konulara çözüm getirememiştir. Ayrı ihtisasta 21 kişinin, iki meslek arasındaki sınırı çizmek, ihtisasları dışındaki bir olaydır. Kararlar bilgiye değil, dostluğa ve çıkara dayalı olur. Gereği yerine gelmeyebilir. Birlikte; işlevsizliğe itil-

TMMOB Yasası, meslek yapmaya yetkili mühendis ve mimarları teşkilat içinde toplamak, her ihtisasa bir oda kurmak amacıyla örgütlenmesini sağlamak için hazırlanmıştır.

miş olur. İşin doğrusu, Meslek Odalarının tek tek kimliğinin, ihtisasının, ilgi alanlarının, o meslekte uğraşanlarca tanımtanmasıdır. Gerçek bir ihtisas sahibi mimar veya mühendisin başka alanlar tanımlamaya kalkmayacağına inanıyorum. Bugünkü çekişmeler, meslekleri kimin yapacağından değil, kimin imza atacağından kaynaklanıyor. Meslek yapma yerine imza atmak geçim kaynağı oluyor. Doğal olarak da meslekler kan kaybediyor. Her mesleğin yan hizmetleri, danışmanlıkları olur. Beraber çalışma aynı işi yapmak değildir. Bizde durum böyle olunca; bilenlere sorup araştırma yapalım dedik. Meslekte yurtiçi, yurtdışı deneyimli mimarlara

başvurduk. Bir komisyon batılı beş ülkenin mimarlıkla ilgili yasa - yönetmelik-ek disiplinleri (meslek ahlak ilkelerini) getirtti, inceledi, karşılaştırdı, tam tercümesini de yaparak herkesin incelemesine açtı. Metinler ilk okunduğunda anlaşılamadı. Bizim aradığımız meslektaş hak ve menfaatlerinin nasıl korunduğuydu. Ancak birinde bile böyle bir madde yoktu. Aksine meslektaş görev ve yükümlülükleri belirleniyor ve uymayana meslek yaptırılmıyordu. Sonuçta hepsinde ortak olan yanı yakaladık. Bir mesleği yapanlar, mesleğin alıcısı konumunda olan halkın güvencesini sağlamayı meslek olabilmeyenin ön koşulu sayıyorlardı. Çünkü halk, o mesleğin nasıl yapıldığını neyin doğru, neyin yanlış olduğunu bilmiyor, kendini meslek yapanın bilgisine, becerisine, iyi niyetine teslim ediyordu.

Öyleyse o mesleği yapanlar, halkın mesleğe kötü bakmalarına sebep olacak her türlü davranışa engel olmalı, bunu yapanı da içinde tutmamalıydı. İşte meslek ahlak ilkeleri adıyla koydukları meslek yasaları, o mesleği yapanların uyacağı zorunlu disiplinler oluyordu. Mesleğe girişte halka güvenli hizmet vermeyi, gelişmeyi takibi koşut koyuyor, çalışma izinleri süreli oluyor. Böylece meslek özelliği nedeniyle toplum önünde onurlu bir yer alıyor, meslektaş da saygın kişiliğe kavuşuyor.

Bunlar, batıda Ortaçağ'dan bu yana oluşmuş.

Bu gözle ülkemize baktığımızda Meslek Odaları veya kuruluşları mantığının tam ters olduğunu görüyoruz.

Yalnız mimarlık-mühendislik alanında değil, toplumun tüm ekonomik yaşamında örnekler gözönünde.

Ulaşım alanında Şoförler Odası (Derneği) belediyeye tarife artımı savaşı, plaka alma, dağıtma, satıştan pay almaya bakar.

Karda, kışta, yağışta, güneşte, önemli günlerde vatandaş bekler. Şoförler beğendiğini alır, beğendiği semte gider, zaten her semti bilmez,

keyfince müzik dinler, sigarasını içer, temizlik nedir, nasıl hitap edilir bilmez. Müşterinin velinemeti, ağası, babası sayar kendini. Şoförler Derneği'nin, üyesine ceza verdiğini duyduunuz mu?

Fırınlara gramaj azaltma, randıman düşürme, fiyat artırma derdindedir. Ürünü belediye kontrol eder. Ne kadar? Fırıncılar Odası'nca eksik gramajlı, düşük randımanlı unla yapılan, sağlıksız mekanlarda ekmek üretilen bir fırın cezalandırılmamıştır. Fırıncılık mesleği bu işi yapmadıkça menfaat birliği olarak kalır.

Üç günde bozulan makine, beyaz eşya, kırılan sandalye, çöken yapı, kapanmayan kapı, dökülen boya, patlayan sıva, günlük hayatımızdaki tüm yanlışlık ve rahatsızlıkların bir muhatabını bulabiliyor muyuz?

Belediyeler muhatap olamaz. Hele bizdeki yapılanma ile... Masanın iki tarafında da aynı kişiler. Anlaşıyorlar. Bedeli halk ödüyor. Doktorun da, mühendisin de, mimarın da, muhasebecinin de yaptıklarının sorumluluğunu alması gerek. Bu belediyeye, reçeteye, beyannameye atılan imza ile olmuyor. Yetersizliği, bilgisizliğiyle uğrattığı zararı tazmin eder.

Kimse ödeyemez demeyin. Muhatabınız mahkum, çekiyor. Batı meslek sigortaları oluşturmuş. Aynı kasko gibi. Bütün meslektaşlar, bütün işler sigortalanıyor. Hata yapanın primi yüksek. Kimse hatayı bizdeki kadar rahat yapamıyor. Çünkü kendi ödüyör bedelini.

Meslek Yasası bu yüzden gerekli. Her meslek kendi özelliği, üretim, uygulama, pazarlama, hizmet arzının gereği kendi yapılanmasını kendi belirlemeli. Aynı kökten türeyen meslekler, birlikler kurmalı. TMMOB Meslek Odaları Birlikleri ve Meslek Sendikalarının üst birliği olarak, üst düzeyde etkin bir şekilde yapılanmalı.

Mimarlar olarak; 26, 27, 28 Kasım 1993'de Nevşehir Olağanüstü Genel Kurulu gündeminde bulunan Meslek Yasası ve diğer Oda ile ilgili tüm hukuksal

düzenlemelerin aşağıdaki ilke ve hedeflere göre düzenlenmesi için çaba verilmesini karar altına almıştır.

Madde 1) Mimarlar Odası, mesleğin ülke ve toplum yararına ve UIA 1993 Genel Kurulu'nda kabul edilmiş olan "Sürdürülebilir bir gelecek için bağlılık deklarasyonu" ilkelerine uygun olarak uygulanmasından ve tasarım özgürlüğünü de gözetilen bir mesleki denetiminden sorumlu; ve böyle bir sürecin güvenesi olmalıdır. Bu bağlamda Oda yeniden yapılanmalı, meslek yasası ve diğer hukuksal düzenlemeler bu yeni yapılanmayla uyumlu olmalıdır.

Madde 2) Oda'nın yasama organı olan genel kurulu bu görevini sağlıklı, üretken ve tüm örgütün eğilimlerini değerlendirerek yapabilmesi için "Oda Meclisi" işlevini yüklenmeli; üye sayısı bu nedenle sınırlanmalı, birimlerin mimar sayısına göre orantılı olarak temsiliyeti esas alınmalıdır. Doğal üyelik, Oda merkez organlarıyla sınırlanmalı, bu organları da meclis seçmelidir.

Madde 3) Oda'nın yeniden yapılanmasında, mesleğe ve topluma karşı yöresel yükümlülükleri kurumsallaştırması esas alınmalı; bu anlamda kentsel bütünlük gözetilerek il düzeyinde yerel ve tüzel kişiliği bulunan Oda birimleri hedeflenmeli; bu birimlerin mesleki yargı, denetim vb. organları da bulunmalı, yerel örgüt birimlerinin tüm organlarıyla ve seçimle oluşabilmesi için yeterli sayıda mimar bulunan illerde, üyelerin özgür iradesiyle Oda birimi kurulabilmelidir. Temsilcilikler ise il Odaları'nın alt birimleri olarak faaliyet gösterirler. Organlar seçimle oluşturulur.

Madde 4) Odaların ve üst örgütlenmesinin, kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü olmasının yanı sıra, hükümet dışı sivil toplum örgütü olma kimliği güçlendirilmeli; Oda gelirleri bu statüyü güçlendirici şekilde yasal güvence altına alınmalıdır.

Madde 5) Odalar, mesleki anlamda topluma güvence veren yapıya kavuşturulmalı; bu bağlamda mimarlık hizmetinde, mimarlar toplum arasındaki ilişkilerin düzenle-

mesi anlaşmazlıkların giderilmesine yardımcı olmak üzere Oda'nın yetkili kurulları oluşturulmalıdır.

Madde 6) Her türlü mimarlık hizmetinde mesleki sorumluluğun yüklenmesi ve bağımsız mesleki yetkinliğinin uygulanması aşamasında, kurulların koruyucusu ve sorumlusu Odalar olmalıdır. Eğitimini tamamlayan mimarın mesleki sorumluluk yüklenmesi için unvanını kullanabilme yetkisi Oda'nındır. Oda, bu yükümlülüğü nedeniyle, çağdaş mezuniyet düzeyleri ve standartlarının sağlanabilmesi için eğitim kurumları ve ilgili diğer kurumlarla işbirliği kurar, referans kurumunu gerçekleştirir ve mesleğe hazırlığı düzenler.

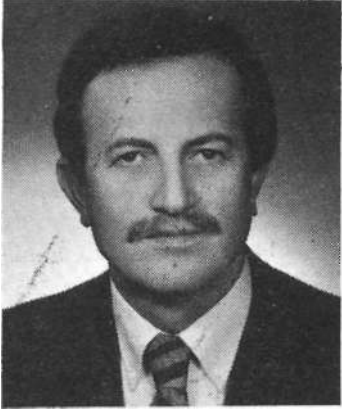
Madde 7) Mimari sorumlulukları da içeren peyzaj mimarlığı, endüstriyel tasarım, iç mimarlık vb. alanlarla da mimarlıkla olan ilişkilerin koparılmaması; yaşanan sürecin tam tersi, bu ilişkilerin güçlendirilmesi hedefler arasında yer almalıdır.

Madde 8) Mimarlıkla ilgili olan diğer tasarımcı kuruluşlarla, yapı sektöründeki kuruluşlarla, sanat kuruluşlarıyla ilişkiler ve gerektiğinde üst birlikler kurulmalıdır. Bu ilişkilerde karşılıklı saygı, ihtisas ayrımı ve gönüllü birliktelik düşüncesi esas alınmalıdır.

Madde 9) Yukarıdaki ilke ve hedefler, Mimarlık Yasası, TMMOB Yasası, Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Kanun, Oda Yönetmelikleri ve diğer kurullarla birlikte, İmar Yasası, Turizm Yasası, Çevre Yasası vb. gibi mimarlığı yakından, doğrudan ve dolaylı ilgilendiren tüm mevzuat üzerindeki Oda çalışmalarında da temel alınmalıdır.

Madde 10) Her tür ölçekte üretilen mimarlık ürün ve hizmetlerinin oluşturulması, bunlara ait inceleme tespit, değerlendirme, onama, uygulama ve denetim yetkilerinin sadece mimarlara ait olduğunun belirlenmesi ve meslekleri ile ilgili olmayan alanlarda çalıştırılmamalarının güvence altına alınmasının sağlanması esastır. Kamudaki mimarlık hizmetinin mesleki etiğinin ve koşullarının yukarıdaki ilkelerle tam uyumunun sağlanması için çaba gösterilmelidir.

TMMOB ÜZERİNE

Osman DEMİRAĞ
Jeofizik
Mühendisleri Odası
Başkanı

1945 yılında Tokat'ta doğdu. 1968 yılında İ.Ü.Fen Fakültesi Jeofizik Yüksek Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Çeşitli yurtiçi ve yurtdışı kurs, seminer ve mesleki araştırmalara katıldı. Çok sayıda yayınlanmış makale ve araştırma raporu mevcuttur. Halen Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır.

1954 yılından bugüne değin, ülkemizdeki demokratikleşme ve demokrasinin bir yaşam biçimi olarak özümleme süreçlerinde, belki de bir meslek örgütü olmasının da ötesinde sivil toplum örgütü bilincini öne çıkararak onurlu ve saygın konumunu pekiştiren TMMOB'nin, değişen ve çeşitlenen kitle istemleri, beklentileri ve ülkesel-küresel konjonktür değişimleri karşısında, artık içe dönük yapısal ve hatta ilkesel irdelemelere yönelmesi bence kaçınılmazdır. Çünkü, TMMOB'nin artık bir "meslek örgütü" olduğunun üye kitlesi tarafından da sıkça dile getirildiği ve toplumsal sorumluluğunu ve tarihsel misyonunu yitirmeksizin, meslek örgütü olarak üye kitlesi istemlerini odaklayan gündeme ulaşması gerektiği yüksek sesle tartışılmaktadır. Bu, geçmişte yeterince yapılmamış ve üye gündemi ile TMMOB gündemi, çoğu kez çakıştırmadığından da, sürekli olarak üye dinamizminin yetersizliğinden yakınılmış

ya da üyelerinin meslekî veya bireysel çıkarlarının TMMOB gündemine taşınmasının sözde "ilkesizliği" nedense hep, vurgulanmıştır. TMMOB'nin üst örgüt olarak bu yapısı, kuşkusuz, Odalar'a da büyük ölçüde yansımış ve Oda yönetimleri de üye kitlesiyle dinamik ve üretken bağlar kurmakta zorlanmış; yönetimlerin başarısı, neredeyse iki yılda bir genel kurullara toplayabildiği üye/delege sayısı ile ölçülen hale gelmiştir. Odalar'ın üye katmanları arasındaki kanun ve statü farkı ise (kamu çalışanı/özel-işsiz-meslek dışı çalışan), istemlerin TMMOB ve hatta Oda zeminlerinde homojenleştirilmesini hemen hemen olanaksızlaştırmıştır.

Bugün TMMOB'nin yaklaşık 200.000 üyesinin sadece % 30'u kamu çalışanıdır ve yıllardır savunulan grevli-toplu sözleşmeli sendikal hakların gerçekleşmesi geciktikçe, palyatif çözüm olarak

TMMOB, artık profesyonelleşerek, meslek alanını ilgilendiren konularda, ütopyadan uzak, uygulanabilir ve başvuru niteliği taşıyan rapor ve yasa tasarıları üretebilmelidir.

yıllık ücret artışları öne çıkartılmıştır. Bu gelişmede, hiç kuşkusuz, kamu çalışanı; işçi, yargı, silahlı kuvvetler, emniyet, sağlık ve denetim gibi sınıflar ile teknik hizmetler sınıfı arasında gözlenen olumsuz ücret farklılaşmasının da doğrudan etkisi vardır ve kamu çalışanı mühendis ve mimarlar savlarında kesinlikle haklıdırlar. Üretim zincirinin temel halkasını oluşturmasına karşın, üretmeyip tüketen diğer bazı kamu çalışanı sınıflarla arasında oluşan bu farkın faturası da "güçsüz TMMOB" ve "güçsüz Oda" ya çıkartılmaktadır. Peki üye kitlesi bunda haksızlık mı yapmaktadır? Yoksa, birilerinin söylediği gibi bireysel ya da sınıfsal çıkarıcılık sarmalına düşerek ilkesizleşmekte midir? Bence her ikisi de değildir. Karşılıklı iletişimdeki bozukluklar ve eylem birliğine ulaşmakta yeterli dinamizmin sağlanmaması,

kopukluklara, cılız çıkışlara ve gündem sapmalarına ve en kötüsü, suçlamalara neden olarak örgütsel saygınlığı hızla aşındırmaktadır. Geçmiş yıllarda kitleselliği yakalamada başarılı olan bazı argümanların artık TMMOB tarafından gözden geçirilmesi ve yeni kitlesel bileşkelelerin kavranması gerekmektedir. "Lider Örgüt" konumunun korunabilmesi ve güçlendirilebilmesi için, üye kitlesinin önceliklerinin kesinlikle yadırganmadan TMMOB öncelikleri olarak da benimsenmesi, bence kaçınılmazdır. Eğer bu etkinlik önümüzdeki TMMOB ve Oda Yönetimlerinde de başarılmazsa, kitle desteği iyice cılızlaşacak ve örgütler konum yitireceklerdir. Peki; TMMOB mevcut yapısıyla bunu yaşama geçirebilecek midir? Bence radikal önlemler alınmazsa, bu çok güçtür ve belki de olanaksızdır. Görev tümüyle Oda genel kurullarıdır. TMMOB Yönetim Kurulu üyelerinin seçiminde "azami nitelik" düzeyinin titizlikle sağlanması gerekecektir. TMMOB'nin aktif suçlama odağı olarak kullanılması aşılarak tarihsel perspektif içerisinde somut tartışmaların yapılması söz konusudur. Her meslek grubunun öncelikleri ve tercihleri, çeşitli anlamsız suçlamalardan çekinerek değil, açıklıkla genel kurullarda somutlanıp TMMOB düzlemine yansıtılmalıdır. TMMOB'nin öncelikle bir "DEMOKRATİK MESLEK VE KİTLE ÖRGÜTÜ" olduğu mesajı ve olgusu, Oda genel kurullarında bir kez daha vurgulanmalıdır.

TMMOB, artık profesyonelleşerek, meslek alanını ilgilendiren konularda, ütopyadan uzak, uygulanabilir ve başvuru niteliği taşıyan rapor ve yasa tasarıları üretebilmelidir. Siyasi iktidarlarca getirilen yaklaşımlara ve çözümlenmelere doğrudan ve hemen karşı çıkılmasının ve seçeneğini üretmeksizin salt reaksiyoner direnç geliştirilmesinin, TMMOB ve üyelerine hiç katkı sağlamadığı ve tersine gelişmelere neden olduğu artık kabullenilmelidir. Bu yıpranma, doğal olarak Odalara da yansımakta; sonuç alamamanın getirdiği yılginlık iyice boyutlanmaktadır.

TMMOB Yönetim Kurulları'nın almış olduğu bazı kararların, Odalar-TMMOB ilişkisini de olumsuz yönde

etkileyerek, yargıya kadar yansıdığı-
nı yaşadığımız bu dönemde, birşey-
lerin yanlışlığını yüksek sesle dile
getirmemiz gerekir. TMMOB hızla
yalnızlaşmaktadır. Artık şube, hatta il
temsilcisi-Oda, Oda-TMMOB bütün-
leşikliği iyice zedelenmiştir ve adeta,
bir "koparak tekillleşmek" rüzgârı esti-
rilmektedir. Bunun belki de önemli
nedenlerinden birisi de, uygulama ve
etkinlik alanları griftleşen meslek
grupları arasında iyice tırmanan
sürtüşme ve yetki karmaşasına,
TMMOB'nin, mevcut yapısı ve erk
kullanımındaki yetersizliğinden ötürü,
çözüm getirememesidir. Artık Odalar,
meslekî sorunlarını TMMOB düzle-
mine taşımakta hiç de istekli değiller-
dir. Tekil çözümler yeğlenmekte ve
böyle yapılırken de TMMOB adına
bazen akılalmaz ödünler verilmekte-
dir. Odalar arasındaki işbirliği ve
saygıya dayalı ilişkiler de böylece
zedelenmektedir.

Odalar'ın çoğunluğunun onayı
alınmaksızın TMMOB tarafından
oluşturulan veya katılman bazı plat-
formların (!) ise, TMMOB'ni yıprattığı
da bir başka olgudur. TMMOB
Yönetim Kurulu üyelerinin temel
ödevleri, Oda Yönetimleri ile TMMOB
arasında diri bilgi iletişiminin sağlan-
ması olmasına karşın, birçok üye,
bunu gözetmeyip gündeme gelen çok
önemli konularda dahi, Oda görüşle-
riyle çakışmayan, hatta Oda ilkelerini
göz ardı eden kişisel yaklaşımlarını
öne çıkarmaktadırlar. Tepki ise,
TMMOB'ne karşı gelişmektedir.
Sözün kısası, TMMOB artık
"MESLEK ÖRGÜTÜ" olduğu imajını
yitirmekte ve sessiz üye kitlesinin
önemli bir bölümü tarafından, aşırı
politize olmuş bir siyasî örgütlenme
olarak algılanmaktadır. Bu tam olarak
elbette doğru değildir; ancak, derlenip
toparlanmanın zamanı da geçiril-
mektedir.

TMMOB'ndeki yapılanmanın nasıl
olması gerektiğini yanıtlamak ise hiç
kolay değildir. Çünkü, 1954 yılından
bugüne değin, birçok kez gündeme
gelen bu sorun, çoğunlukla ütopyik
tartışmalara neden olmuş; idealize
edilen yaklaşımların uygulanabilirliği-
ne ulaşamamıştır. Bazı Odalar'ın da
katkısıyla (!), ekonomik ve yönetsel
sorunları iyice kristalize olan
TMMOB'den nasıl "Güçlü TMMOB"
ne geçileceği ve güçlü TMMOB'den

ne anlaşıldığı, gerçekten yanıt
beklemektedir.

Bizce, TMMOB profesyonelleşmen
ve Odalar'ın daha da güçlenebilmesi
için katkı sağlanmalıdır. Başkan, İl.
Başkan, Genel Sekreter ve
Sayman'dan oluşacak bir profesyonel
yürütme kurulu, TMMOB Genel
Kurullarında seçilmeli; Oda
Başkanları'ndan oluşacak bir konsey,
ayda bir toplanarak, ülke gündemine
ve meslekî gündeme ilişkin ilkesel
kararları üretmek yürütme tarafından
yapılacak bu eksendeki uygulamaları
denetlemelidir. "Başkanlar Konseyi",
gereksinim duyduğunda, katılımcıla-
rını kendisinin belirleyeceği Danışma
Kurulu'nu toplayabilmelidir.

TMMOB gelirleri için de yeni ve
gerçekçi bir yaklaşım getirilmelidir.
Oda paylarının saptanmasında, üye
sayıları değil, Odalar'ın gelir-gider
bütçeleri göz önüne alınmalıdır.
Aktiviteleri olmayan Odalar bir araya
getirilmeli ve dinamizm kazanabilme-
leri için, sorunları aynı potada eritil-
melidir. Başkanlar Konseyi'ne
TMMOB gelirlerini çeşitlendirmek için
yetki tanınmalıdır.

TMMOB'ne bakış açımızın daha
ayrıntılı açıklanmasına bu sütunların
izin veremeyeceği açıktır. Bu neden-
le biraz da kendi Odamız'dan söz
etmek istiyorum.

60'lı yıllarda kurulmuş ve gerçekten
bir meslek ve kitle örgütü olmanın çok

özgün örneklerini sunmuş olan
"Türkiye Jeofizikçiler Derneği"nin tüm
ilke, tarihsel misyon, kadroları ve mal
varlığını 1986 yılında devralarak
kurulan Jeofizik Mühendisleri Odası,
bugün 1300'e yakın üyesi ve özlene-
nin de ötesinde dinamizmi ile etkinli-
ğini sürdürmektedir. Oda
kurulmasından önce, Maden
Mühendisleri Odası'nda toplanan
meslektaşlarımıza, Oda ortamında
soludukları sıcak, üretken, özverili,
bilinçli havayı ve kazanılan deneyimi,
bu Oda yönetimlerinin, Jeofizik
Mühendisleri Odası'na da aynı
düzeyde taşımalarının, başarıda
temel öge olduğunu övünerek söyle-
yebiliriz. Odamız, İstanbul'da Şube;
12 ilde ve 29 işyerinde de temsilcilik
bazında örgütlenmesini genişleterek,
kitlesine ulaşmayı başarmıştır.
Ardışık olarak yapılan "Türkiye
Jeofizik Kurultayları" ve "Türkiye
Petrol Kongreleri"yle, meslekî, bilim-
sel ve sosyal aktiviteler uluslararası
düzeye ulaşmıştır. Yurtdışı meslek
örgütleri [EAEG (Avrupa Jeofizikçiler
Birliği), EAPG (Avrupa Petrol Yer
Bilimcileri ve Mühendisleri Birliği),
Kazakistan ve Azerbaycan Jeofizik
Örgütleri, PACE (Yerbilimlerinde
Birlik ve İşbirliği Programı), BSG
(Balkan Jeofizik Birliği)] ile organik
ilişkiler kurularak karşılıklı toplantıla-
ra kâtilinmaktadır.

TMMOB'ne karşı yükümlülüklerimi-
zi ise aksatmaksızın sürdürmekteyiz.

TMMOB PROGRAM ÖNERİSİ :

TMMOB ÜZERİNE

İLKELİ VE İŞLEVSEL BİR TMMOB İÇİN PLATFORM

GİRİŞ

Yıllardır yaşanan olumsuzluklar toplumun tümünü, örgütlü ve örgütlenmeleri derinden etkilemiştir. Bu etkilenmeler doğrudan ve dolaylı biçimlerde ortaya çıkmışlardır. Doğrudan etkilenmeler daha kolay gözlenebilmekte, eleştirilmekte ve arınabilmek, etkilerinden kurtulabilmek için sınırlı da olsa karşı konulmaya çalışılmaktadır. Ancak, dolaylı etkilenmeleri gözlemek, olumsuzlukları giderebilmek çok daha zor bir mücadeleyi gerekli kılmaktadır.

TMMOB, ne yazık ki dolaylı etkilenmelerin yaşandığı önemli örgütlerden birisidir. Bu nedenle, örgütü tanımlamak, mevcut durumu ve sorunları saptamak, sonuç ve önerileri ortaya koymak bir zorunluluk olmuştur. Amacımız, bu tanımlama ve saptamalarımızı tüm üyelerle tartışmak, gerekli örgütsel yapıyı ortaya çıkarabilmek, gerekçi politikaları birlikte üretebilmek, üyelerin ve toplumun beklentilerine yanıt verecek bir TMMOB'ne ulaşmaktır. Ancak, TMMOB'nin bugünkü formunun bazı düzenlemeleri gerekli kılmasına karşın, genelde mühendis-mimarların ihtiyaçlarını karşılayabileceğini, yeni ve radikal arayışlara gerek olmadığını da belirtmeliyiz.

1. TMMOB NASIL BİR ÖRGÜTÜR?

TMMOB önce bir meslek örgütü; hemen hemen tüm mühendis ve mimarları bünyesinde barındıran bir kitle örgütü; bir demokratik örgüt; devletten bağımsız bir örgüt ve; siyaset ile çok sıkı ilişkisi olan bir örgüttür.

a) TMMOB Bir Meslekler Arası Dayanışma Örgütüdür.

Üretim güçlerine bağlı olarak mesleki işbölümü ve meslekler ortaya çıkmıştır. Dinamik bir süreç söz konusu olduğu için, zamanla pek çok yeni meslek oluşmuş, birçoğu da işlevleri ortadan kalktığı için

yokolmuştur. TMMOB, günümüz koşullarında, ülkemizdeki işlevsel mühendislik ve mimarlık mesleklerinin bir ortaklığını, dayanışma örgütünü ifade etmektedir.

TMMOB ve Odalar'ın varlık nedeni, mühendislik-mimarlık alanının düzenlenmesinin mühendis-mimarlara bırakılması, bu alanda mühendis-mimarların devletten bağımsız örgütlenmelerinin söz ve karar sahibi olmasıdır.

Temel bir ilke olarak, TMMOB ve Odalar'ının kendi üyeleri arasındaki ve üyeleri ile verilen hizmetlerin tüketicisi olan toplum arasındaki ilişkileri düzenlemek ve denetlemek için,

- Mühendislik-mimarlık hizmetlerinin niteliğinin geliştirilmesi, bu yöndeki politikaların yaşama geçirilmesinin zorlanması,

TMMOB, depolitizasyonu reddeden, siyasetin dar tanımını aşan, herşeyi siyasetle ilişkili gören, dünyanın ve Türkiye'nin gündemini kendi gündemi olarak kabul eden bir tutum içinde olmalıdır.

- Hizmetlerin niteliğine ilişkin norm ve standartların oluşturulması,

- Hizmetlerin niteliğini geliştirici bir amaca yönelik olarak denetlenmesi, sorumlulukları olduğunu söyleyebiliriz.

Mühendislik-mimarlık alanının düzenlenmesinin mühendis-mimarların örgütlerine bırakılmasını istemedeki amaç, bu düzenlemeleri, egemen olan devletin ve kar amacını mutlaklaştıran piyasa ilişkilerinin hegemonyasından kurtarmaktır.

Türkiye'de, bugünkü durumda, mühendislik-mimarların sorunları, alt mühendislik-mimarlık disiplinlerinin gittikçe farklılaşan öznel sorunlarına karşın, yinede ağırlıklı olarak

genel sorunlar çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Kamuda ya da özel sektörde ücretli çalışan mühendis-mimarların, serbest çalışan mühendis-mimarların sorunları, mühendislik-mimarlık alanında eğitim ve istihdam vb. gibi konularda mesleklerin özgünlüklerine karşın büyük ölçüde ortakır.

Diğer yandan, mesleki konular açısından bakılacak olursa, bir yandan dünyada mühendislik disiplinleri kendi içlerinde bir dinamizme sahip bulunmakta ve değişime uğramakta iken, diğer yandan çalışma alanları ve konuları da giderek artan bir oranda interdisipliner bir hale gelmektedir.

Bu anlamda gerek toplumsal konuları, gerekse mesleki işlevleri ve alanları nedeniyle mühendis-mimarların bir örgüt çatısı altında yer almalarını gerektirecek nesnel koşullar bulunmaktadır.

b) TMMOB Bir Kitle Örgütüdür.

Bugün TMMOB ve bağlı Odaları ülkemizde mühendislerin ve mimarların çok büyük bir çoğunluğunu üyesi olarak bünyesinde bulundurmaktadır. 1982 Anayasası ile kamuda çalışanların üye olma zorunluluğu kaldırılmış olmasına rağmen, bu durum değişmemiştir. Bu niteliği ile TMMOB mühendislerin ve mimarların kitle örgütüdür. Ancak, bugün TMMOB'nin kitle örgütü olması kağıt üzerine kalmıştır. Çünkü, TMMOB'nin kitlesi ile bağlarının bulunduğu, onu kavradığı, bu anlamda geçmişindeki kitleliliği yakalayabildiği, niceliğinin herhangi bir önemli niteliğinin herhangi nitel sonuç doğurduğu ne yazık ki söyleyemez.

c) TMMOB bir Demokratik Örgüttür.

Konuyu bir örgüt içi demokrasi, bir de ülkenin demokratikleşmesinde TMMOB'nin işlevleri açısından ele almakta yarar bulunmaktadır.

Doğrudan demokrasi tüm toplumlar ve örgütler için ideal bir yöntem biçimi olarak önerilmesine karşın, olanaksızlıklar nedeniyle, temsili demokrasi günümüzde en yaygın

olarak kullanılan bir yöntemdir. Amaçlanan katılım araçlarını ve tartışma olanaklarını dışlayan değil, olanaklar ölçüsünde geliştirilen ve güçlendiren bir temsili demokrasidir.

TMMOB'nde bugün bir temsili demokrasiden, üyelerin iki yılda bir ve özgürce temsilcilerini seçebildiklerinden, seçilen temsilcilerin üyelerle karşı sorumlu olduğundan ve temsilcilerin üyelerin temsil edici bir örneğini oluşturduklarından söz edilmektedir. Biçimsel değerlendirmelere karşın, uygulamada büyük yanlışlar yapılmakta, eksiklikler gözlenmektedir. Ancak, temsili demokrasinin işletilmesinin önünde, yanlış anlayışlardan kaynaklanan engellerden başka önemli bir sorun da bulunmamaktadır.

Ülkemizde demokratik geleneklerin ve kurumların tam olarak oluşmadığı bir gerçektir. Bugün demokrasi, partiler demokrasisine, partiler demokrasisi delege demokrasisine indirgenmiştir. Dolayısıyla demokrasinin gerçekleştirilmesi ortak çabaları gerekli kılmaktadır. TMMOB, hiç kuşkusuz bu çabaları yürütecek örgütlerden birisi olmak durumundadır.

d) TMMOB Devletten Bağımsız Bir Örgüttür

TMMOB, devletten bağımsız bir örgüt olmak zorundadır. Son yıllarda TMMOB ve Meslek Odalarının konumlarını ve etkinliğini anlatmak için "kamu kurumu niteliğinde örgütler" tanımı, Anayasada yer almasından da güç alınarak bir fetiş haline getirilmiştir. Bu yaklaşım, her örgütlenmeyi devletle bütünleştirme, onun içinde eritmeyi öngören korporatif anlayışın bir yansımasıdır. Çağımızda bir kitle örgütünün etkinliğini kamu örgütlenmesi ve hiyerarşisi içinde yer bularak güçlendirmeye çalışması, devlet örgütlenmesini mutlaklaştıran, gerici bir görüştür. Oysa demokratik kitle örgütlerinin etkinliğini ve gücünü, üye kitlesinin dinamizmini yaratmakta, yakalamakta ve bu dinamizme dayanmakta aramak gerekir.

e) TMMOB Siyasetin İçinde Bir Örgüttür

Burada kuşkusuz ki sözü edilen TMMOB'nin bir iktidar aracı, parti

olduğu ve onun işlevlerini üstlenebileceği değildir. Ancak, 1980'den sonra bireylerde, demokratik kitle örgütlerinde ve toplumsal yaşamımızın her alanında depolitizasyonun son derece etkili olduğu bilinen bir gerçektir. İşte bu anlamda TMMOB, depolitizasyonu reddeden, siyasetin dar tanımını aşan, herşeyi siyasetle ilişkili gören, dünyanın ve Türkiye'nin gündemini kendi gündemi olarak kabul eden bir tutum içinde olmalıdır. Çünkü, toplumsal yaşamın gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan gereksinimlerin doğru saptanması ve yansıtılması gerekir. TMMOB'nin deneyim ve birikimlerinin (mühendislik-mimarlık eğitimi politikasının, bilim ve teknoloji politikasının, enerji politikasının, şehirleşme politikasının vb. gibi) genel siyasete yansıtılmasında, genel siyasetin de bu yaklaşımlarla değerlendirilmesinde hem yarar, hem de gereklilik vardır.

II. TMMOB'NİN DURUMU VE SORUNLARI

TMMOB'nin bugün içinde bulunduğu duruma baktığımızda:

- Üyeler ile ilişki geliştirilmemekte, tam tersine engellenmektedir.

- Odalarla ilişkisi en kötü dönemini yaşamakta, bir çatışma ve boğuşma süreci devam etmektedir. Bu süreç de gündemin değiştirilmesine temel konuların ele alınamamasına, ikincil konuların ön plana çıkarılmasına neden olmaktadır. Böyle gelişme ise ustaca gündemi yakalamama çabalarının bulunduğu düşündürmektedir.

- TMMOB yalnızca yönetim kurullarından oluşan bir TMMOB'ne indirgenmiştir.

- TMMOB, kimi zaman Odalar arasında taraf konumlar sergilemektedir.

- TMMOB, demokrasi mücadelesi veriyormuş gibi bir görüntü sergilemeye çalışmaktadır. Oysa böyle bir çabadan söz etmek çok zordur.

Bütçesinin olduğu ya da Odalardan kaynak akışının sağlandığı söylenemez.

- Bugün karşımızda fiilen yok olmuş bir TMMOB bulunmaktadır.

TMMOB'nin iç işleyişinde biçimsel

de olsa temsili demokrasinin var olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, seçim vb. gibi mekanizmaların demokratik oluşumlar için yeterli olduğu söylenemez. Danışma Kurulları, komisyonlar, işyeri temsilcilikleri vb. gibi yapılar katılım mekanizmalarının güçlenmesinde araçtırlar. Ancak, bunların içeriği çoğunlukla boşaltılmaktadır. Bu mekanizmaların geliştirilmesi ve katılım amacına hizmet edebilmesi ancak demokratik ve katılımcı anlayışı temel alan politikalarla mümkündür.

Dar maddi ve manevi çıkar gruplarının ya da kişilerin otoriter, denetim istemeyen, sınınamadan yana olmayan anlayışları, kendi doğası gereği katılımı şekilsel boyutlara indirgemekten, reddetmekten ya da örgütlenme geleneğinin varolmadığı ülkemizdeki verili koşulları mutlaklaştırmaktan başka sonuç doğurmamaktadır.

Bürokrasi, örgüt bürokrasisi sorunu ise sürekli görevliler ve yöneticilerle ilgili bir sorundur. Bir gerçeğin altını çizmemiz gerekiyor. Örgütlerde sürekli görevlilerin, uzmanların bulunmaması mümkün değildir. Bürokrasinin ortaya çıkması, uzmanlaşmış bilgiye, üyelerin kimi zaman geri konumlarının yarattığı boşluğun doldurulmasına olan ihtiyaçtan ve etkinliklerin sürdürülmesi zorunluluğundan dolayıdır. Oluşan bürokrasi, piyasa koşullarının varlığına bağlı olarak, bir süre sonra faaliyetlerini başlıbaşına bir amaç olarak görmeye başlamakta, toplumu, üye tabanını ve onların taleplerini bir bütün olarak kavramaktan uzaklaşmaktadır. Başlangıçta araç olarak kabul edilen bürokrasi, özellikle örgütlerle özdeşleşen kimi bürokratlar tarafından kendi başına bir amaç olarak algılanmaya başlamaktadır. Bugün bu eğilimler TMMOB'ne ve bazı Odalarda güçlü bir biçimde kendini göstermiştir.

Ortaya çıkan bürokrasinin arkasında maddi-manevi ayrıcalıkların korunması sorunu yatmaktadır. Gelişen kökleşen bürokrasi, profesyonel ve uzman kadrolar, kendi ideolojilerini üretmeye başlamakta, elde ettikleri ayrıcalıkları koruma mücadelesine yönelmektedirler.

Yapılması gereken, maddi ve manevi ayrıcalıkları asgari düzeyde tutarak, demokratik kitle örgütlerini bu anlamda cazibe merkezlerine dönüştürmektir.

Profesyonellerin ve uzmanların örgütü anlayışının ortaya çıkarılabileceği, çıkardığı diğer bir sorun da "bu alanlarda benden başkası söz sahibi değildir" türünden hegemonyacı anlayıştır. "Mühendis", formasyonu gereği bilimsel gelişmeleri ve teknolojiyi kendi iç dinamiğine sahip objektif ve siyaset dışı olgular olarak algılamaya yatkındır. Diğer taraftan, mühendislik pratiği, mühendisi çalışma alanında "teknik rasyonelliğe" itmektedir. Teknik rasyonellik arayışı içindeki mühendis eğilimi, uzman ve profesyonellere dayalı çabuk sonuç alıcı bir çalışma biçimini, kollektif ve organlara dayalı çalışma biçiminin önüne geçirmeye çalışmaktadır. Bu eğilim giderek mühendisin toplum içinde ayrıcalıklı bilgi ve beceriye sahip olan seçkin bir grup olma özlemlerini de beslemekte ve otoriter bir yaklaşıma zemin hazırlamaktadır.

Ancak, buradaki en önemli yanığı, bilimsel bilgilerin kullanımı, teknoloji ve mesleğin işlevinin toplum meydana getiren yapılarla ve unsurlarla karşılıklı etkileşiminin gözardı edilmesidir. Meslek ve meslek mensuplarını etkileyen unsurları da içinde barındıran toplumsal olgu ve olayların salt mühendis bakışıyla açıklanması mümkün değildir. Bu anlamda meslek örgütleri için otoriter, hegemonyacı seçkin teknokrat tavrı yerine, toplumsal ve siyasi perspektife sahip, meslek alanını toplumsal etkilenmeleri ve etkilemeleriyle sorgulayabilen, uzmanlık bilgisini toplumun kendi geleceğini belirleyebilme talep ve hakkı doğrultusunda sunabilen mühendis tavrı nesnel ve yaşamla bütünleşmiş bir tavır olarak ortaya konulmalıdır.

Son yıllarda giderek artan biçimde TMMOB ve Odaların işlevlerini deforme eden ve zaafa uğratan bir diğer konu da Odalar aracılığıyla piyasaya hizmet üretilmesidir. TMMOB ve Odalar için mühendislik hizmetlerinin niteliğinin geliştirilmesine yönelik düzenleme ve denetleme alanlarının belirlenmesi doğrudur.

Ancak, doğrudan mühendislik hizmetlerinin verilmesi ve piyasaya gelir karşılığında satılması, bu işlevleri de zayıflatan bir unsurdur. Ortaya, yapısında düzenleme, yürütme ve denetleme işlevlerinin hepsini barındırmaya talip bir yaklaşım çıkmaktadır.

Gelir elde etme dürtüsü etrafında oluşan ve kendi kendini giderek büyüten, şirketleşmeye veya vakıf biçimi örgütlenmeler oluşturmaya öykünen bu yapı, daha çok ülkemizdeki piyasanın örgütlenmemiş alanlarına yönelmektedir. Piyasaya verilen bu hizmetlerin en bilimsel ve yetkin biçimde mühendis-mimarların bağımsız örgütü tarafından verileceği biçiminde popüler ve deforme edilmiş bir söylemin arkasına sığınmaktadır.

Bu hizmetlerin elde edilen rantların geri beslemeli olarak örgütü etkileyeceği ve örgütlerin işlevleri varoluş mantığı ile ters düşen çekim merkezleri oluşturacağı gözardı edilmektedir.

Üyeler eliyle yürütülmesi gereken piyasa hizmetlerinin Odalar aracılığıyla piyasaya verilmesi aşağıdaki sonuçları doğuracaktır:

- Odalar üyeleri ile rakip duruma düşeceklerdir.

- Odaların norm, standart oluşturma, üyeleri arasındaki ya da üyeleri ile hizmetlerin tüketicisi toplum arasındaki ilişkileri düzenleme işlevi zaafa uğrayacaktır.

III. ÖNERİLER

- Toplumdan soyutlanmış "seçkin" mühendis-mimarların örgütü TMMOB yerine, toplumun içinde yer alan, onun bir parçası olarak toplumla etkileşim içinde bulunan,

- Temsili demokrasi alanının daraltılması ve biçimsel uygulamalar yerine, katılım mekanizmalarını güçlendirici çabalara yönelen,

- Maddi ve manevi rant gruplarının otoriter, sınanmayan, hesap veremeyen yönetimleri yerine, örgüt içi demokrasisini güçlendirmiş, seçim dışı katılım mekanizmalarını yaşamaya geçirdiği,

- Kitle örgütü niteliğine karşı, organlara çalışmayı dışlayan yalnızca profesyonellerin ve uzmanların örgütü anlayışını terk etmiş,

örgüt bürokrasisinin egemenlik çabalarını önlemiş,

- Siyaset dışı kalma anlayışlarını terk etmiş, tam tersine' depolitizasyonla mücadele eden, siyasetin dar tanımını aşan anlayışları sergileyen,

- Örgütün işlevinin deforme edilmesi anlamına gelen hizmet üretimi, yani piyasa ilişkileri içinde yer alarak üyelerinin yerine getirmesi gereken hizmet üretimini piyasaya yapan TMMOB yerine, üyelerimizin hizmetlerinin niteliğini yükseltecek düzenlemeleri yapan, norm ve standartları oluşturan ve gelişme amacına hizmet edecek şekilde denetleyen,

- Üye ile ilişkilerini, devlet ve egemen kesimlerle olan ilişkilerinin önüne koyan, her türlü diyaloga ve işbirliğine açık, işbirlikçiliği çağırabilecek yaklaşımların dışında,

- Egemen kesim ve söylemlerle ters düşmeme anlayışını bir ön kabul olarak programlarının önüne koyan TMMOB yerine, üye kitlesinin söz ve karar sahibi olmasını ilke olarak benimseyen,

- Kamu hiyerarşisi içinde yer bulma ve örgütün etkinliğini buna bağlama anlayışlarından uzaklaşmış,

- Meslek örgütü kavramını abartan otoriter eğilimlerin güçlenmesine izin vermeyen,

- Diğer örgütlerle olan ilişkisinde anlamsız hiyerarşik eşitlik anlayışlarını terk etmiş, bu örgütlerin toplum içindeki işlevselliğini ölçü olarak benimsemiş,

- Hiçbir üyesinin sorununu dışlayan, ancak büyük çoğunluğu ücretli çalışanlardan oluşan mühendis-mimarların bugünkü konumunu dikkate alan, özellikle ücretli çalışan kesimlerle ve onların örgütleriyle ilişkilerini güçlendirmeye özen gösteren,

- Gelişen teknolojiye bağlı olarak çıkan iletişim alanındaki ilerlemelerden yararlanan, özellikle örgütün uluslararası ilişkilerini güçlendiren dünyaya açık ve onu tanıyan bir TMMOB oluşturulmalıdır.

* **TMMOB, İikeli ve İşlevsel bir TMMOB İçin Platform** tarafından bu yazı ile tartışmaya açılmıştır.

TMMOB'İN GELECEĞİ MÜHENDİS-MİMARLARIN MÜCADELESİ İLE ŞEKİLLENECEKTİR...

Ethem TORUNOĞLU
TMMOB Çevre
Mühendisleri Odası
Başkanı

ÖZGEÇMİŞİ

Ethem TORUNOĞLU, 1966 Sivas doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamlamış, daha sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümü'nden 1990 Kış döneminde mezun olmuştur. 1993 yılında da, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden, Kent ve Çevre Bilimleri Uzmanı unvanı ile yüksek lisans programını tamamlayarak mezun olmuştur. Çankaya Belediyesi İmar Müdürlüğü Şehir Planlama Biriminde görev yapmış, halen Çankaya Belediyesi Belde A.Ş.'de katı atıklar üzerine çalışmaktadır. Torunoğlu, Çevre Mühendisleri Odası'nın kuruluşundan bu yana (Mayıs 1992) Oda Başkanlığını sürdürmektedir.

TMMOB örgütlüğü ve TMMOB'nin meslekî-demokratik mücadele pratiği üzerine, geçmişten bugüne uzanan bir süreçte, söyleneceklerin çokluğu bilinen bir gerçektir. Türkiye gibi demokrasinin tüm kurumları ile işlemediği/işletilemediği, sosyal ve kültürel yozlaşmanın, geri dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde, "yeni düzen" ve "yeniden yapılanma" adı altında devlet yapısından, tüm kurumlara ve örgütlenmelere

değin bir karmaşanın yaşandığı da günlük sosyal pratik içinde görülebilmektedir.

Bu koşullar altında, TMMOB'de bu gidişattan doğrudan ve ağır bir şekilde etkilenmiştir. Bugün, Mühendis-Mimar Odaları ve Odaların üst örgütü (yani eşgüdüm örgütü) ve politikaların harmanlandığı bir örgütlenme olması gereken TMMOB, günümüz koşullarında bu işlevlerinden oldukça uzağa düşmüş; mühendis-mimarların halkın hizmetinde politikalar üretebilmesinin ve toplumsal bir dinamik olabilmesinin koşulu ortadan kalkmış; ülkenin sosyo-ekonomik ve teknik alandaki girişimlerini takip edebilecek, yönlendirebilecek, bu konuda politikalar üretebilecek bir etkinlikten oldukça geri noktalara düşmüştür.

Bu durumda ne yapılabilir? Bu soru aslında uzun bir süredir mühendis-mimarların gündeminde yer almakta; genelde de, özgün birtakım sorunlar karşısında, "Nasıl Bir Oda? ve Nasıl Bir TMMOB?" soruları gelmektedir. Bu soruya, ya da bu tür sorulara tek yanıt verilemeyeceği, ya da bu konuda hazır bir reçete sunulamayacağı ise açıktır. Sorunun ya da konunun temelinde insan yatmaktadır. Yani insanlar, Odalar ve TMMOB özelinde ise mühendis-mimarlar, kendi sorunları (ki bunlar, yaşam hakkından sağlıklı bir çevrede yaşam istencine, özlük haklarından ücret ve sendikalaşmaya uzanan bir yelpazede olabilir...) etrafında birleşip, bu konuda söz ve karar sahibi olabiliyorsa, "İlk Adım Atılmış" demektir. İşte bu sorunlar etrafında birleşebilmenin araçlarından birisi de, Meslek Odaları'nda örgütlenmektir. İşyeri Temsilcileri Modeli, yani Oda ve TMMOB İşyeri Temsilcilikleri,

üye-Oda ilişkilerinin geliştirilmesinde, özellikle mühendis-mimarların ekonomik-demokratik sorunlarının çözümünde, sendikalarla birlikte bir işlev yüklenebilecektir.

Burada özellikle vurgulanması ve unutulmaması gereken bir konu ise, Odaların ve TMMOB'nin sadece bir meslek örgütü olmadıkları gerçeğidir. Türkiye'de herhangi bir sorunun çözümü aslında bir dizi sorunun tartışılmasını beraberinde getirdiği için, ki bu durum doğrudan demokrasi ile demokrasinin kurumlaşmaması ile ilgilidir, ülke sorunlarından ve halktan kopuk bir "Oda Çalışması" düşünülemez. Son dönemde bazı Odaların yürüttüğü çalışmalarda görülen, böylesine toplum sorunlarından kopuk ve elit bir tarz ise, meslektaşları Odalardan uzaklaştırdığı gibi, toplumdaki, halktan soyutlanmış "seçkin"ci bir pratiği de beraberinde getirmektedir. Bu durumun kimin işine yarayacağı ise açıktır!

Sonuç olarak, bugünkü Türkiye koşullarında Meslek Odaları'nın ve TMMOB'nin; ayakları yere basmayan "icraatlar" peşinde koşmak gibi, çeşitli çıkar gruplarının yönlendirip kullandığı bir kurum olmak gibi, siyaset dışında yani yaşamın dışında kalmak gibi bir "lüksü" olamaz ve olmayacaktır da... Bu, tüm mühendis-mimarların ve onların örgütlerinin tarihe karşı sorumluluğu ve bu ülke insanlarına karşı sorumluluğu gereği böyle olmak durumundadır.

TMMOB, üye-Oda ilişkilerinin sağlam bir zeminde kurulması ile birlikte güçlü ve etkin bir TMMOB olabilecektir. Bunun tek koşulu ise, Mühendis-mimarların Mücadeleleri İle Üretimde ve Yönetimde Söz ve Karar Sahibi Olabilmeleridir!

TMMOB ETKİNLİKLERİNİN YÜRÜTÜLME

"GAP'ta TEKNİK HİZMETLER SEMPOZYUMU" YÜRÜTME KURULU

Bilindiği gibi, hazırlık çalışmaları yaklaşık bir yıl süren "GAP'ta TEKNİK HİZMETLER SEMPOZYUMU" sonunda, eksikli de olsa gerçekleştirilebildi.

Ne yazık ki, Sempozyum'un amacına ulaşabildiğini söyleyebilmek olanaklı değil. Bu sonucun ortaya çıkmasında Yürütme Kurulumuz'un yanlışlarının yanı sıra bildiri sunanların, ancak, özellikle de TMMOB ile Odalarımızın konuyla ilgilenme düzey ve biçimi etkili oldu. TMMOB adına bundan sonra yapılacak çalışmalar sırasında da aynı olumsuzlukların ortaya çıkmamasına katkıda bulunabilir umuduyla konuya ilişkin saptamalarımızı, görüş ve önerilerimizi aktarmakta yarar görüyoruz.

i) Sempozyum Düzenleme (ya da Yürütme Kurulu:

TMMOB'de, gündeme alınan bir etkinliğin gerçekleştirilmesi için ilgili ya da tüm Odalara çağrı yapılmakta; ancak ısrarlı çağrılardan sonra, "iş yapabilecek" niceliğe ulaşılmakta ve çalışmalara başlanmaktadır. TMMOB Yönetimi bu kurulun oluşumundan sonra hemen hemen tümüyle devreden çıkmakta; deyiş yerindeyse, işi oluşan kurula "yıkmaktadır". Öyle ki, kurula, kendilerinden beklenen işin tanımı, amacı, sağlanabilecek olanaklar konularında hemen hemen hiçbir bilgi verilmemektedir.

Kurul, doğası gereği, rastgele kişilerden (Oda temsilcilerinden) oluşmakta; her toplantıya çoğunlukla başka bir temsilci katılmakta ve/veya çoğu Oda'nın temsilcisi hiç katılmamaktadır. Bu nedenle, kuruldaki çalışmalar bir iki kişinin üzerinde kalmaktadır. Bu kez de öyle olmuştur. Çoğunluğu yaşamlarında ilk kez bir araya gelen ve dolayısıyla da birlikte çalışma alışkanlıkları olmayan kurul üyeleri, uzunca bir süre ancak birbirlerini tanımak durumunda kalmaktadır.

Öte yandan; kurulda TMMOB Yönetim Kurulu'nda bir temsilci/üye çoğunlukla bulunmamakta; bu durumda kurulun TMMOB Yönetimi

DÜZENİNE İLİŞKİN SAPTAMALAR, GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

ile doğrudan ilişki kurabilmesi rastlantılara kalmakta, çoğunlukla da kurulamamaktadır. Bu durumda söz konusu etkinlik, giderek, yürütme/düzenleme kurulunun bir etkinliğine dönüşmekte; TMMOB'nin yalnızca adı ortada kalmaktadır.

ii) Odalar:

Odalar, özellikle son yıllarda, TMMOB'yi iyiden iyiye tanımama, yoksama davranışına girmişlerdir. TMMOB Yönetimi'ndeki varlıkları, kendi yönetimleriyle ilişkisi rastlantılara kalmış kişilerin temsil yetleri ile sınırlı olmaktadır. Bu temsilcilerin ne TMMOB Yönetimindeki çalışmaları Odasına taşıma, ne de TMMOB

TMMOB, kendi adına düzenlenen etkinliklerde Odalar üzerinde hemen hemen hiçbir yaptırım gücüne sahip olmamakta ya da bu gücü etkili olarak kullanamamaktadır.

Yönetiminde, daha genel bir söyleyişle de TMMOB çatısı altında yapılmaya çalışılan etkinliklere herhangi bir biçimde Odalarını da katmaları bireysel sorumluluk ve görev anlayışına bağlı olmakta ve çoğunlukla da bu sorumluluk yerine getirilmemektedir. Kısacası; Odalar, TMMOB çatısı altında, TMMOB adına gerçekleştirilmeye çalışılan etkinliklere katılmayı, çoğunlukla angarya saymakta; bu etkinliklerden üyelerini çoğunlukla haberdar bile etmemekte; bir kişi ile olsun etkinliği izleme, etkinliği gerçekleştiren kurul bir yana, TMMOB'ye ve/veya etkinliklere katılanlara bir kutlama mesajı gönderme vb. "ince" (!) davranışlara da girmemektedir.

Daha önemlisi, Odaların çok büyük

bir çoğunluğu, çalışma alanlarındaki gelişmelerle ilgili sorunların ayırında değildir. Dolayısıyla da her düzlemde kararlılıkla savunabilecekleri somut çözümleri bulunmamaktadır. Kendi çatıları altında gerçekleştirdikleri etkinliklere ağırlıklı yalnızca üyeleri katılmakta; dolayısıyla etkinlik kapsamındaki tartışmalar da "üyelerarası görüş alışverişleri" olarak kolay, rahat ortamlarda yapılabilmektedir. Ne var ki, bu belki de son derece yaşamsal döneme sahip tartışmaların öteki Odaların üyelerine taşınması gibi "zor" bir çabaya girilmemektedir (ya da girilememektedir); çünkü bu amaçla yararlanabilecekleri teknikler, araçlar, anlatım biçimleri geliştirememişlerdir. Dolayısıyla, deyiş yerindeyse, "kendi kendilerine gelin-güvey" olmaktan ya da "kendi kendilerine çalıp oynamaktan" kurtulamamaktadırlar. Son sempozyumda Oda adına sunulan "kurumsal" bildirilerin niceliği ve özellikle de içeriği bu gerçeği açıklıkla ortaya koymaktadır.

iii) TMMOB:

, Son deneyimde de gözlemlendiği gibi TMMOB, kendi adına düzenlenen etkinliklerde Odalar üzerinde hemen hemen hiçbir yaptırım gücüne sahip olmamakta ya da bu gücü etkili olarak kullanamamaktadır. Bu, hem nesnel hem de öznel koşulların olağan bir sonucudur. "Nesnel" nitelikte olanlarından kimilerine "Odalar" bağlamında değinilmiştir. Ek olarak; TMMOB'nin işlevleri ve örgütlenme biçiminden söz edilebilir. TMMOB'nin sürdürülmesine çalışılan işlevleri, günün gerekleriyle uyumsuzdur. Dahası, bu işlevler, bağlı Odalarca da benimsenmemektedir. TMMOB'nin örgütlenme biçimi ise ne bugünün gereklerinin yerine getirilmesine ne de sürdürülmesine çalışan işlevlerin etken olarak görülmesine olanak vermemektedir. Nesnel nitelikteki olumsuzluklar ve yetersizlikler öznel koşulların da etkisiyle pekişmekte ve ortaya çözümlü tümüyle bireysel rastlantılara kalan bir sorunlar karmaşası

çıkılmaktadır: Sözelimi, TMMOB Yönetimi, kendi adına yürütülen etkinliklere sahip çıkmamaktadır. Son sempozyum örneğinde de görüldüğü gibi, TMMOB Yöneticilerinin bireysel ya da "Odasal" sorumluluk anlayışlarındaki öncelikler ve/veya ağırlıklar ile TMMOB'nin öncelik ve ağırlıkları çakışmamakta; TMMOB'ye ilişkin olanları ikincil ve belki de üçüncül, dördüncül... sıralarda gelmektedir. TMMOB Başkanı'nın kendi örgütü adına düzenlenen ve tarihi çok önceden Yönetime ve kendisine bildirilen bir düzenlemenin açılışı yerine başka bir kurumun çok sonradan gündeme getirilen etkinliğinde görevlendirilebilmesi (ya da Başkanın kendi istenciyle böyle bir seçimi yapabilmesi) sempozyuma çağrılan ve/veya gelen üst düzey konuklara TMMOB Yönetiminden hemen hemen hiç kimsenin "ev sahipliği" yapmaması; sempozyumun kapanışında TMMOB adına "teşekkür" ve/veya "kapanış" konuşmasını yapacak bir tek "yetkili" nin bile salonda bulunmaması bu yargının gerçekliğini açıklıkla ortaya koymaktadır.

Sanıyoruz ki, TMMOB Yöneticileri, genel olarak; "TMMOB Yönetim Kurulu Üyeliği" özelliklerini ve dolayısıyla da TMMOB'yi gerektiğince önemsememekte ve ciddiye almamaktadır.

SONUÇ

TMMOB adına düzenlenen etkinlikleri biçim, teknik ve içerik yönünden daha olumlu bir düzeyde gerçekleştirilebilmesinin olanakları; dahası zorunluluğu vardır. Aşağıda, yalnızca kısa dönemde yapılabileceklerin başlıcalarına yer verilmiştir:

* TMMOB Yönetim Kurulu, gündemine aldığı etkinlik için öncelikle kendi içinden sorumluları belirlemeli; bu sorumlular etkinliğin gerektirdiği özelliklere sahip Odalardan etkinliğe hangi işlevlerle katılacağını da belirterek temsilci istemeli ya da bu "özelliklere sahip üyeleri (ya da uzman kişileri) göreve doğrudan çağırabilmelidir.

* TMMOB, kendi adına yapılacak etkinlikler için yöntem, biçim ve yararlanılacak araçlar yönünden eşörekliği sağlayacak, Odaların etkinliğe katılma biçim, düzey ve koşullarını içeren dinamik bir yönerge ya da yönetmelik hazırlamalı ve işletmelidir.

* TMMOB, önündeki çalışma dönemi için "çalışma programı" önerisi hazırlamalı, Genel Kurul'a sunmalı; genel kurulda programın yaşama geçirilmesine yönelik düzenekler de geliştirilmeli; bütçesi ve "sorumlu" Odaların sorumlulukları belirlenmelidir. Bu program dışındaki sempozyum, kongre vb. türden etkinliklere ancak çok zorunlu durumlarda girilmelidir.

* TMMOB, etkinliklerinin finansmanı için özel ve/veya kamu kurum ve kuruluşları ile "dilenme" yi çağrıştırarak ilişkilere girmemelidir.

* Etkinliklerin finansmanı için gerekli kaynak ilgili ya da gerektiğinde tüm Odalarca dengeli bir biçimde sağlanmalıdır. Odaların da, bu katkılarını, örgütsel saygınlığına zarar vermemek koşuluyla kendince uygun yöntemlerle sağlaması geleneği yerleştirilmelidir.

* TMMOB Yöneticileri TMMOB adına düzenlenen etkinliklere katılan konukların ağırlanmasında TMMOB'nin saygınlığını her zaman öne çıkarabilecek, gerçekten de uygar kişilerin bir üst örgütü olduğunu konuklara duyumsatabilecek davranışlardan hiçbir gerekçeyle kaçınmamalıdır.

TMMOB' UN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu

1954 yılında kurulan TMMOB, günümüze kadar inişli çıkışlı bir gelişme göstermiştir. Dış dinamiklerden, toplumsal gelişmelerden yoğun bir biçimde etkilenmiş ve etkilenmiştir. Son derece doğal olan bu etkilenmelere bağlı olarak örgütsel yapısı, işleyişi değişik biçimler almış, kimi zaman kapatılma aşamasına getirilmiş, güçsüzleşmesi için her yöntem denenmiş, ama yine de bu zorlukları aşabilmiş, örgütsel yapısını ve işlevselliğini koruyabilmiştir. 40 yıllık bir geçmiş, 70 yıllık bir devlette azımsanacak bir süre değildir. Bu süre içinde doğruların yanında yanlışlar yapılmış, eksiklikler olmuştur. Ancak, ne örgütün kurulmasına neden olan toplumsal gereksinimlerde, ne de örgütün kuruluş amaç ve ilkelerinde bir değişiklik söz konusu olmamıştır. Bu nedenle örgütte yanlışları ve eksiklikleri eleştirip, giderici önlemleri alırken, radikal ve özellikle parçalanmayı, ayrışmayı hızlandırıcı arayışlara yönelmeye gerek yoktur.

Mühendislik-mimarlık meslekleri arasında dayanışmayı sağlamak amacıyla kurulan TMMOB, üretim güçlerindeki gelişmeye ve işbölümüne bağlı olarak ortaya çıkan yeni mühendislik-mimarlık disiplinlerini de yapısına alarak bu işlevini büyük ölçüde yerine getirmektedir.

Günümüz koşullarında, mühendis-mimarların gittikçe farklılaşan özne sorunlarına karşın, genel ve ortak sorunları yine de büyük ağırlık taşımaktadır. Bu nedenle mühendis-mimarların TMMOB çatısı altında bulunmalarında yarar vardır.

TMMOB bütün yasal ve fiili engellemelere karşın, kitle örgütü konumunu sürdürmüştür.

Örgüt içi demokrasi, temsili demokrasinin dar sınırları içinde gerçekleştirilmeye çalışılmış, toplumun demokratikleştirilmesi yönünde kimi zaman başarılı, kimi zaman yetersiz, ama sürekli çabalar içinde bulunulmuştur.

TMMOB' un bağımsızlığı, devletten bağımsızlığı kuruluşundan günümüze önemli bir kavram olmuştur. Ancak, bu yönde bazı olumsuz etkilenmelerin olduğunu da kabul etmek gerekiyor.

1980' den sonra toplumda yaygınlaşan depolitizasyon TMMOB' u da derinden etkilenmiştir. Örgüt dışından, dış dinamiklere bağlı olarak ortaya çıkan bu durum, siyaseti dar tanımlı içinde tutma yönünde oldukça başarılı olmuştur.

Gelinen bugünkü aşamada TMMOB' un ve bağlı Odalarının içinde bulunduğu sorunların temelinde, katılımcı demokrasinin uygulanamaması; oluşan örgüt bürokrasisinin, profesyonel ve uzman kadroların örgüte egemen olarak üyelerin yerini alması; ve piyasaya hizmet üretimi bulunmamaktadır.

Kısaca açıklanan TMMOB' un işlevleri ve içinde bulunduğu sorunlar gözönüne alındığında, şu önerileri sıralayabiliriz:

- Katılım mekanizmalarına önem verilerek örgüt içi demokrasi geliştirilmelidir.

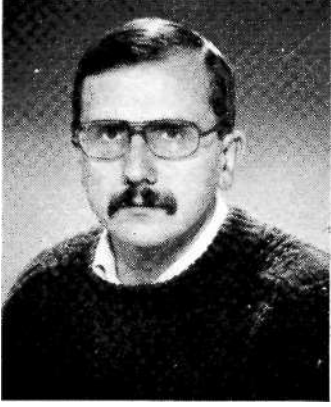
- Örgüt bürokrasisinin egemenlik arayışları engellenmeli, profesyonellerin ve uzmanların örgütü anlayışı yerine, organlara dayalı çalışma anlayışı öne çıkarılmalıdır.

- Toplumda yaygın olarak gözlediğimiz depolitizasyona ve siyasetin dar tanımına karşı mücadele edilmelidir.

- Odaların piyasa ilişkileri içinde yer alarak, üyelerinin yapması gereken hizmet üretimini sürdürmesi uygulamalarına son verilmelidir.

- Örgütün bağımsızlığı güçlendirilmelidir.

NASIL BİR TMMOB?

Tayfun MATER
Maden Mühendisi
1988-90 dönemi TMMOB
YK Üyesi

12 Eylül öncesi, Türkiye mühendis ve mimar hareketini yaratan ve yöneten TMMOB, görünürde fazla zayıf vermeden askerî müdahale dönemini atlattı. Bugün yaşanan olumsuzluklara baktığımızda ise, 1980 öncesi etkinliğe ulaşamadığı görülmektedir. Bunda, TMMOB'nin yasal durumunun ve diğer birçok olumsuzluğun tesiri varsa da, ben, üzerinde fazla düşünülmemeyen Anayasal Kuruluş tanımamasının TMMOB'ni nasıl etkilediğini biraz açmak istiyorum.

TMMOB ve benzeri kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının Anayasa'da niçin yer aldığı tartışması bugüne kadar yapılamamıştır. Bu durum "olmazsa olmaz" gibi algılanmış; her türlü girişim, yasa taslağı, bu önkoşula göre biçimlendirilmiştir. Önümüzdeki dönemde TMMOB'nin Anayasa'da yer almasının gerekli, olup olmadığı da tartışmaya açılmalıdır.

8 paragraftan oluşan Anayasa'nın 135. maddesinin 7 paragrafı, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının etkinliklerinin nasıl sınırlandırılacağına ayrılmıştır.

Olası bir Anayasa değişikliğinde benzeri bir maddenin yer alması, TMMOB'nin ve diğer meslek kuruluşlarının yine vesayet altında tutulmaları anlamına gelecektir.

Kişisel olarak TMMOB'nin bir Anayasa maddesinde yer almasına karşı olmakla beraber, eğer bu yer alma kaçınılmaz olursa (ki TMMOB organlarının büyük çoğunluğu yeralmadan yanadır), çok kısa bir tanımlamanın yeterli olacağını düşünmekteyim. Bu tanımda, mesleğini yapan tüm meslek mensuplarının üyeliğinin sağlanması, onlara buldukları alanlarda denetim yetkisi tanınması, kamu ve halk yararına alternatif politika üretebilmeleri, kuruluşların devletten bağımsız, tam idarî, malî ve bilimsel özerk-

Türkiye mühendis ve mimar hareketini yaratan ve yöneten TMMOB, fazla zayıf vermeden askerî müdahale dönemini atlattı. Bugün ise, 1980 öncesi etkinliğe ulaşamadığı görülmektedir.

lige sahip oldukları yer almalıdır.

Acilen bu değişiklikler olmadıkça veya TMMOB tamamen Anayasa maddesi dışına çıkmadıkça, TMMOB Yasası'nın düzeltilmesinin, 66 ve 85 sayılı kararnamele kaldırılmasının veya 12 Eylül öncesi yasaya dönülmesinin fazla bir önemi olmadığı düşüncesindeyim.

TMMOB 34. GENEL KURULU 13-15 MAYIS 1994 TARİHLERİNDE ANKARA TEK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ SALONLARI'NDA TOPLANIYOR

TMMOB
Maden Mühendisleri
Odası Rdına Sahibi ve
Sorumlu Yönetmeni:
Alpaslan ERTÜRK

Yönetim Yeri : Selanik Cad. 19/3
Kızılay-ANKARA
Tel: (0 312) 425 10 80
Fax:(0 312)417 52 90

LJ Ayda bir yayınlanır.

LJ Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

LJ İmzalı yazılardaki görüş ve düşünceler yazarlarına aittir. Odayı ve Bülteni sorumlu kılmaz. Yazarlara ücret ödenmez.

Baskı : KOZAN OFSET
34114 27 ANKARA